

Josef Klíma (* 1951): Slzení
(2015; Lidové noviny)

„Bude vás to trochu škrábat,“ řekla lékařka a vtiskla mi pod víčka dva přeložené papírky. „Ale jestli chcete ty oči opravdu vyaserovat, musíme vědět, jak se budou hojit.“

Zůstal jsem trpělivě sedět, přemýšlel a zároveň poslouchal rádio. Koneckonců – to dá rozum, že na očním vám nepustí televizi. Zrovna začínal nějaký odpolední pořad, kde zpovídají zajímavé lidi.

Zajímavým člověkem byl tentokrát podle hlasu muž, podle jména žena. Jak se ukázalo, pravda byla obojí. Šlo o muže, který prostě jednoho dne zjistil, že ve skutečnosti je ženou, a začal na sobě pracovat. Nejdřív porada se sexuology, pak hormonální léčba, nakonec operace. Několik operací.

I já jsem na sobě pracoval. Nosím dioptrie odmalička, jen postupem věku sílí. V první třídě jsem bez nich ještě mohl dělat všechno, dnes už skoro nic. Ještě že lékařská věda mezitím pokročila. Stačí malý zákrok očním laserem – a život se před vámi zase otevře jako dosud pouze tušená kniha.

Lékařská věda pokročila i v rádiu. Dozvěděl jsem se, jak jednoduché je dnes přeoperovat muže na ženu i ženu na muže, i když to je pochopitelně o něco složitější.

Přišla lékařka, zkontrolovala papírky a pokárala mě: „Vy vůbec neslzíte. To je špatně, protože jinak jste ideální pacient.“ A zase odešla.

S tím ideálním pacientem mě potěšila. Jak stárnu, zvyšuje se počet oddělení, kde by mi řekli totéž. Jen za zuby co jsem vyházel peněz, když mě takhle chválili před léty. A to mě čekají kolenní klouby, možná i nějaký ten bypass – prostě už dávno jsem pochopil, že ideální pacient je ten, co má co nejvíc věcí v nepořádku. Medicína je tu přece hlavně od toho, aby vracela do normálu to, co se od normálu odchýlilo. Jen v kolotání práce není čas, aby se člověk zabýval sám sebou, dokud ho nemoc nedonutí.

Chlap (nebo ženská) v rádiu čas měl(a). Zrovna popisoval(a), jaké deprese prodělal(a), dokud byl(a) tím, čím ho (ji) pánbůh stvořil, a ne tím, čím se chtěl(a) stvořit sám (sama).

„To musí být hrozně nákladné,“ vyzvídal redaktor.

„Taky je,“ odpovídal(a). „Přes sto tisíc to všechno stálo. Naštěstí to platí pojišťovna. Aby ne. Vždyť jsem byla na pokraji sebevraždy!“

Přišla lékařka, chvíli ťukala na počítači a vysvětlovala mi, že rozhodnu-li se pro operaci, udělají mi nejdřív jedno oko a pak druhé.

„To taky platí pojišťovna?“ zeptal jsem se. „Ale kdepak,“ zakroutila hlavou. „Tohle je nadstandard.“ Pak mi vyndala papírky z očí a usmála se. „No vidíte. Už je to s tou vaší slzivostí lepší...“

Poznámka:

bypass [ˈbai.pa:s] – pojem z kardiovaskulární chirurgie: léčebné přemostění zúženého nebo uzavřeného úseku tepny.

Josef Klíma (* 19. 3. 1951 Praha)

Český novinář (představitel **investigativní žurnalistiky**), scenárista a spisovatel.

Josef Klíma vystudoval Fakultu žurnalistiky Univerzity Karlovy. Nastoupil do časopisu *Mladý svět* – kvalitního týdeníku pro mladé lidi 15+. Na **počátku 80. let** začal působit jako **scenárista**, především v televizi. Realizace podle jeho scénářů bývají považovány za zdařilé a hodnotné.

Patřil mezi zakladatele **týdeníku Reflex** (vychází od 1990). Odtud přešel do vznikající **televizní stanice Nova** (první české komerční

soukromé televizní stanice, vysílá od 1994). Měl tu svůj pořad *Na vlastní oči*, jehož byl dramaturgem a jedním z reportérů a v němž potvrdil svou pozici **zakladatele české investigativní žurnalistiky**. Pořad se vysílal v letech 1994 – 2009, pak byl zrušen.

Klíma získal prestižní novinářskou **Cenu Ferdinanda Peroutky** za r. 2004. V letech 2005 – 2016 patřil ke skupině publicistických osobností, jež v *Lidových novinách* uveřejňovaly – každý z nich s týdenní periodicitou – své texty v rubrice *Poslední slovo*; v r. 2016 s ním redakce tuto spolupráci ukončila. Od r. 2015 má Klíma v *TV Prima* svůj pořad *Očima Josefa Klímy*.

Klíma má cit pro nalezení a zpracování **témat** z běžného života, která jsou zdánlivě vcelku obyčejná, ale ve skutečnosti obsahují nevšední jádro, jež odráží absurdní povahu našeho světa. Klíma disponuje pohotovým, kultivovaným **jazykem**, jímž dokáže vzbudit zájem širokého publika, srozumitelně, atraktivně, ale věcně vyložit podstatu věci, smysluplně vyzpovídat účastníky i svědky, ale přitom nesklouznout k bulvarizaci.

Klíma je autorem několika **knih**. Píše detektivky se společenskokritickým přesahem, profesní příběhy z mediálního prostředí, cestopisy; publikuje knižní soubory svých novinových úvah, esejí apod.

Ženatý (od 1970), otec dvou dětí.

Některá díla:

Díptych detektivních novel Mrtví milovat nemohou (1984);

Cestopis Pět misek bez dna (1989; z putování po Asii);

Kniha literatury faktu Brutalita (1990; 8 zpracovaných reálných příběhů o kriminalitě mladistvých, podle příběhu *Šestadvacet mrtvých* z domova pro mentálně postižené ženy byl natočen úspěšný a oceňovaný film *Requiem pro panenku* – 1991, režie Filip Renč);

Kniha úvah a esejů Život reportéra (1996);

Román Lod' s otroky (2002; z prostředí soukromé TV);

Scénář k TV seriálu Expozitura (s Jankem Kroupou, Radkem Johnem a Radkem Bajgarem; 2009; o vyšetřování organizovaného zločinu).

Poznámky k interpretaci:

Klímův text je fejeton (405 slov); zpracovává tedy námět z relativně běžného života a činí tak uvolněným, duchaplným způsobem a jazykem blízkým neformální promluvě.

Fejeton začíná ve stylu *in medias res*, a to konkrétně přímou řečí jedné z postav; čtenář je bez dlouhých průtahů hned zatažen do děje. Také základní zápletku – téma transsexuality – Klíma podává lapidárním způsobem (*podle hlasu muž, podle jména žena*) a vzápětí cítíme, že přidává zlehčující nadhled (*jednoho dne zjistil, že ve skutečnosti je ženou*). Používání větných ekvivalentů ilustruje rychlý spád medicínské přeměny pohlaví: *Nejdřív porada se sexuology, pak hormonální léčba, nakonec operace. Několik operací.*

Klíma pak vypráví o sobě, byť pozorný čtenář již tuší, že paralela mezi jeho životním příběhem a proměnou transsexuála bude mít nečekané vyústění. Klíma nás ovšem nejprve ukolébává poklidným vypravěčským stylem (s obracením se ke čtenáři), v němž střídá hovorový tón (*Jen za zuby co jsem vyházel peněz*) s půvabným přirovnáním (*a život se před vámi zase otevře jako dosud pouze tušená kniha*). První zmínka o slzení je vložena jakoby jen mimochodem, takže větší význam jí zprvu přisoudí jen čtenář, který se upamatuje na název fejetonu.

Medicínskou přeměnu pohlaví Klíma líčí jako něco, co je pro reálný život nadbytečné. Vystupuje tu jako člověk, který (všimněme si data narození) souvisí s dobou, kdy ve výkladu světa jednoznačně dominovala objektivní, smyslová zkušenost (pohlaví jedince je dáno existencí

primárních pohlavních znaků, duševní povědomí o vlastní identitě je méně podstatné a v případě nesouladu obojího by se právě ono mělo měnit či přizpůsobit). Dnes ovšem žijeme v postmoderní době, která upřednostňuje subjektivní pohled na realitu s tím, že tato realita by měla být relativizována v závislosti na psychice vnímajících subjektů. Jinými slovy, pohlavní identita je jednoznačně dána osobním sebevnímáním jedince a tělesné znaky je možno, ba záhodno této představě přizpůsobit.

Svou roli tu hraje také fakt, že postmoderní doba – v atmosféře rozhodující role médií – oslabuje význam klasických demokratických mechanismů, což často vede až k představě, že člověk – ve svém veřejném úsilí o cokoliv – není schopen sestavit silnou většinu a své záměry spíše prosadí jako příslušník nějaké (údajně) znevýhodněné menšiny. Klímova reprodukce transsexuálova postoje je nepochybně stylizovaná, nicméně značné sebevědomí, ústící až v aroganci, tu vnímáme jako autentické: *Naštěstí to platí pojišťovna. Aby ne. Vždyť jsem byla na pokraji sebevraždy!*

Klíma ovšem nevyjadřuje nesouhlas se samotnou změnou pohlaví. Kritický osten jeho fejetonu směřuje proti tomu, že tato záležitost je ekonomicky zvýhodněna proti zákroku tak přirozeně potřebnému, jako je zmírnění krátkozrakosti. A závěrečná lékařčina slova, ponechaná bez komentáře, umožňují čtenáři, aby si souvislosti i smysl fejetonu sám domyslel a zaujal k nim svůj vlastní postoj.

<https://www.novinky.cz/zena/styl/258402-josef-klima-v-manzelstvi-je-nejhorsich-prvnich-dvacet-let.html>